

opstillet, er falden om eller kastet om af Binden. Naar Hørrer er bleven fuldkommen tør, sammenbindes den, indføres og bringes under Tag i et tort, om muligt noget foligt Rum, sættes der paa Underlag, hvis Gulvet ikke skulde være ganske tort og reent, og bliver saaledes liggende til videre Forarbeidning.

---

**Hvorledes hæve vi vort Landbrug?  
Betragtninger over Landbrugets Tilstand i  
Storbritannien, og Forsøg paa at antyde  
de Aarsager, ved hvilke dette har naaet  
det høie Trin, paa hvilket det staaer  
der og som ogsaa kan naaes her.**

Af

**J. G. Booth,**

Eier af Fæstelen ved Hamborg og Hæhandelen sammesteds.

(Oversat fra det Tydske.)

---

**Forord.**

Idet jeg, som Skotlænder, vover i muligste Korthed at forelægge den danske tydske Jordbruger disse mine bestedne Anskuelser, fremkaldte ved min Nærværelse ved den tredie Aarsfest, som det Kongelige Agerdyrknings-Selskab i England afholdt i Liverpool fra d. 20de til d. 24de Juli 1841; saa gjør jeg dette alene med det inderlige Ønske, saavidt jeg kan, at blive nyttig for det tydske Land, hvori jeg boer. Manglerne i mit Arbeide bedes med venstabelig Østergivenhed undskyldte.

---

**E**rkiendelse af sine egne Mangler, tilligemed det faste Forsæt at afhjælpe disse, fører ikke alene til Maalet, men vækker ogsaa stadig Stræben efter Fuldkommenhed. Denne rigtige Grundsætning, ogsaa gjeldende i Landbruget, var det, som allerede i det forrige Aarhundrede ledede den dannede brittiske Jordbruger; og endnu den Dag i Dag følger han den uden Bakken.

Den consequente, indsigtfulde Udførelse af denne Grundsætning, understøttet ved mandig Kraft og Alvor i en sælles Stræben, er det, som har hævet Storbritanniens Landbrug til det høie Fuldkommenheds-Trin, paa hvilket vi beundre det. — Og dog lader man endnu ikke denne Grundsætning fare, dog mener man endnu stedse, at man ei har ydet Alt, hvad der kan ydes, og lader det ikke beroe med det, som er vundet, men dømmes endnu stedse om dette, som om det kun er noget middelmaadigt: man stræber stedse videre og videre, mere og mere understøttet af Kundskab og Erfaring, kraftig hævet ved sælles, mere og mere virksom Deeltagelse, og velgjørende opmuntret ved de meest udmærkede Følger. Man veed vel, hvad man har ydet og tilkæmpet sig, men man overvurderer ikke dette! — Jeg kan ikke undlade her at gjentage, hvad der ved Sammenkomsten i Liverpool d. 22 Juli blev sagt og optaget med lydeligt, almindeligt Bisald af over tusinde indsigtfulde Landmænd:

„Bort Landbrugs Tilstand er dog, i Sammenligning med hvad det skal være og vil blive, endnu

„kun i sin Barndom, og ligesom vi smile ved Tan-  
 „ken om, at vore Forfædre kunde føle sig tilfredsstil-  
 „lede ved det, de ydede; saaledes ville engang vore  
 „Børn smile ved vore Foretagender.“

Landbrug uden Bidskab er som den Blinde,  
 der vandrer uden Ledfager. Men Bidskaben har  
 laant Landbruget sine Binger, og hvilken menneskelig  
 Aand formaaer at udsige, hvor langt disse endnu ville  
 føre dette? —

Det Opsving, som Landbruget har modtaget i  
 Skotland, skyldes:

1) Den Erkjendelse at, og paa hvilken Maade,  
 Fremstriden er ubetinget nødvendig (dette erkjende og  
 saa vi!).

2) Valget af passende og gjennemgribende Mid-  
 ler, i Forbindelse med den kraftige Beslutning at ud-  
 føre disse (heri staae vi endnu langt tilbage!).

Men for at fremkalde dette Opsving saa hurtigt  
 og almindeligt, som muligt, bleve Foreninger stiftede  
 og ledede af de Første og Indsigtsfuldste i Landet.  
 Hvor det gjældte Alles fremstridende Vel, hvor noget  
 Fuldkomment kunde opnaaes, der holdt man hverken  
 farrig eller ængstelig de fornødne Pengesummer til-  
 bage; tvertimod! man anvendte dem gjerne og rigelig,  
 og derved blev man sat i Stand til, at uddele Bes-  
 lønninger til dygtige Arbeidere og udsætte Præmier  
 for Forbedringen af bekjendte og Opfindelsen af nye  
 Redstaber; for Forædlingen af Dvæg og Arbeidsheste;  
 for Forbedring i Dyrkningen af Foderværter og i Fed-

ning o. s. v.; og saaledes kunde et mere og mere lykkeligt Udfald ikke udeblive. —

Den første Forening, som stiftedes paa denne Maade og i dette Niemed, var Høilands-Selskabet i Skotland („Highland Society of Scotland“.) Den fandt snart og i den seneste Tid saa hyppig Efterligning, at vi nutildags neppe finde et Grevskab i Storbritannien, hvor der ikke bestaaer een eller flere saadanne Foreninger, hvilke efter en mindre Maalestok følge de størres Spor; og medens disse større, som f. Ex. den omtalte i Liverpool, ere i Stand til paa een eneste Dag at uddele henved 8000 Daler Pr. Cour.\*) i Præmier for de kronede Gjenstande, anvender enhver af de mindre Foreninger, i Forhold til deres Evne, paa samme Maade aarlig maafee 1000 til 3000 Daler til Belønninger og Præmier. Man indvende ikke, at om end dette kan skee og blive bragt i Stand i det rige England, saa er det dog umuligt her; thi naar man blot har den alvorlige og kraftige Billie, at have Landbruget, saa er der overalt tilstræffelige, og paa mange Steder endog overflødige, Midler forhaanden. Rige og Velhavende gives der i ethvert Land, og det er ikke tænkeligt, at disse ville staae tilbage med villig og rigelig Understøttelse af et for Menneskeslægten saa vigtigt Værk, naar de blot have en klar og levende Bevidsthed om Niemedet; thi de vilde derved ikke alene miskjende deres egen For-

---

\*) 1 preussisk Daler er omtrent 8  $\frac{1}{2}$  Dansk.

deel, men ogsaa paa en unaturlig Maade ringeagte og standsede deres ubemidlede Medmenneskers Vel. Skotland var i Sandhed meget fattigt, da det tænkte paa at forbedre sin Tilstand ved at forædle Kreaturenes Opdræt og gjøre det hele Landbrug fuldkomnere. Kundskabsrige Godsherrer, som indsaae, at deres Forpagteres Forsætning maatte forbedres, og derved deres egen Fordeel befordres, naar deres Jordegodser tiltoge i Kraft og Frugtbarhed, naar Driftsomfofningerne formindskedes ved Brugen af fuldkomnere Agerdyrknings-Medskaber, naar Dvæghjordene og Arbeidshestene bleve forbedrede o. s. v., aabnede med Beredvillighed og Gævmildhed deres Pengepunge, traadte ledende i Spidsen, og havde meget snart den Glæde, at see deres Bærf i blomstrende Fremstriden. Men at dette skulde blive kronet med saa glimrende et Udfald, som nu viser sig, derom havde vel selv den meest sangvinste Forventning ingen Anelse; thi det overstrider aldeles ikke Sandheden, naar man paastaar, at enhver Ager af dengang brugbar Jord har, efter Stiftelsen af disse Foreninger, i Gjennemsnit hævet sig til den tredobbelte Værdi, medens over 100,000 Morgen\*) Land i Skotland siden den Tid ere blevne brugbar Jord og nu give god Indtægt, uagtet de før henlaae uden al Nytte eller Værdi.

England skammer sig ikke ved med Taknemmelighed at erkjende, at Skotland er gaaet forud for det med

---

\*) 1 Morgen =  $\frac{1}{2}$  Td. Land.

sit gode Exempel, og har tjent det som Lærerinde i Agerbrugets Forbedring. Hvorfor skulle da vi tøve med at sige: vi ville benytte det Beste, som vi kunne finde i begge Lande! Hvormeget lettere har man det ikke, naar man forefinder en banet Wei, og ikke selv behøver først at bane sig en saadan. Hvilket Hovedbrud og hvilken Udholdenhed har det dog ikke udfrævet, at opfinde onsværdige og i enhver Henseende tilfredsstillende Landbrugs=Redskaber; Redskaber til at overvinde den forskjelligartede Jordbunds Modstand og Hindringer; Maskiner til at lette Driften og spare Haandarbeide o. s. v.? Hvor mange tusinde forgæves Forsøg maa Haandværkeren ikke have gjort, førend det lykkedes ham at løse Opgaven! Men den engelske Haandværker forsøger ikke: hvad han vil, det vil han tilfulde! Og han behøver heller ikke at forsøge; thi et hensigtsmæssigt forarbejdet Redskab sikrer ham rigelig Velstand i Fremtiden fornemmelig derved, at et indfriet Patent skaffer ham alene den hele Fordeel af Opfindelsen, og hædrer ham ved en hurtig udbredt Navnkundighed. Var det kun saaledes hos os, hvor snart vilde ikke de gunstige Følger saa vise sig! —

Den alvorlige, kraftige, forenede Willie forudsat, er det nu fornemmelig følgende vigtige Punkter, som Skotland og England skyldte deres Agerbrugs Fremme, og som vi, mere end hidtil, alvorligen maae foresætte os at følge:

1) Fremfor alt Dannelse af bygtige Arbeidere. Hine Landes fortrinlige Arbeidere (man kunde

gjerne sige Alle uden Undtagelse) forrette deres Arbejde ikke flodset og dumt, mefaniist og ligegyldigt, men paa en forstandig, duelig og grundig Maade, med Sagkundskab, Overlæg og Flid, samt hvor det er nødvendigt, med den største Anstrengelse af deres Levenskraft og med den meest udholdende Willieskraft, som en Sag, der følger af sig selv. Hvorfor finde vi ikke saadanne Arbeidere hos os? Fordi vi ikke danne dem, ikke vække deres Rappelyst og ikke — lønne dem!

2) Det andet Punkt, som vi have at iagttage og følge, er Indførelse af et ordentligt System for skadeligt Bands Afledning ved Anlægget af underjordiske Aflednings-Canaler, hvorved ikke alene den Jord, som for paa Grund af Vand eller et vandholdigt Underlag var ufrugtbar, bliver omdannet til det Modsatte, men ogsaa de aabne Grøfter, med deres mangehaande Ubeqvemmeligheder, blive unødvendige. Denne Forbedring falder vel noget kostbar, men Fordelen er dog overveiende. Dertil kommer:

3) Jordens dybere og fuldkomnere Bearbejdning ved Hjælp af forbedrede Agerdyrknings-Redskaber, som baade tjene til at fremme og lette Diemedet; fornemmelig Underlagets Gjennembryden og dybere Smuldren, uden dog derfor at bringe det op paa Overfladen, eller blande det med det allerede frugtbare Jordsmon paa anden Maade, end lidt efter lidt, og Aar for Aar. Hertil er den kun lidt beskjendte, men meget nyttige Underlags-Plov (subsoil

plough) saare tjenlig. Ingen vil angre at anskaffe og afbenytte denne; videre:

4) Drill-Culturen,

- a) som det eneste Middel til fuldstændig og fordeelig Anvendelse af concentrerte Gjødningsarter, Beenstøv, Kapskager og andre forte men kraftige Blandinger.
- b) som det eneste Middel til Besparelse af mere end den halve Udsæd, og dog alligevel Opnaaelse af en bedre og rigere Høst.
- c) som det bedste Middel til at holde Jorden reen og skjor, idet man kun her kan bruge Hestehækken o. s. v.

5) Roes og Rodfrugt-Dyrkning, hvorved man seer sig i Stand til at holde en dobbelt, ja tredobbelt Dvægbefætning, forbedre dennes Egenstaber, forhøje Indtægten af samme og endelig ved mere og bedre Gjødning Aar for Aar hæve sit Agerbrug. Videre:

6) Udvalg og Afbenyttelse af det allersmukkeste Sædekorn og, saavidt muligt, flittig Afværking af samme; saa at der altsaa ikkun tages den rene, bedste og sikreste Sæd af hver Sort, og iblandt de forskjellige Sorter ikkun den vælges, som bedst passer sig for den forskjellige Jordbund og dennes Beliggenhed. Englænderen betaler enhver Priis for det bedste og rene Sædekorn, han nøies ugerne med simplere Vare eller med en mindre god Sort, og behjælper sig kun med den i det Tilfælde, at den bedre Sort ei er at erholde for Penge. Saaledes vilde f. Ex.



der den fattigste Landmand aldrig til Græsning eller Høslæt udsaae Heire, om han endog kunde faae Sædes fornet for Intet. Her bliver aarlig mange tusinde Centner af dette flette, næringsløse Græs, ofte endog beblandet med alt muligt Ukrudsfrø, udsaaet som Rai-græs, fordi denne Saaesæd koster mindre end alle andre Græsarter.

7) Forædling af Arbeidsheste, Hornqvæg, Faar, Sviin o. s. v. ved Bedækning af de meest udmærkede Exemplarer i hver Art, om endog denne skulde søges med Noie og stor Beføstning. Naar den Fornemme og Rige heri gaaer mere forud, end det hidtil var Tilfældet, og tillige er beredt til at lette Veien for Andre, saa vil den Simplere snart følge efter. Saaledes saa jeg for nylig i Liverpool, at en simpel Landmand fra Grevskabet Suffolck henvendte sig til den udmærkede Faare-Dydrætter, Hr. Webb, og laante af ham en Bødder, for at benytte denne til Bedækning i den næste Springtid, uagtet Prisen for denne Tjeneste var 320 Rd. Vr. Den samme Landmand fortalte mig ved denne Leilighed, at hans Broder for den samme Tjeneste betalte Hr. Webb 640 Daler for en endnu smukkere Bødder. Saameget kunne eller ville vi endnu ikke anvende; men mon vi dog ikke ogsaa engang ville komme til at indsee den overveiende Fordeel heraf og almindelig efterligne det? Jo tilviis! thi det var hverken Uergjerrighed eller Libhaveri eller Lyst til at prale, men alene den velberegneede Fordeel, som sluttede hine Contracter. Den, som kan regne, vil begribe det.

8) Anskaffelse og Afbenyttelse af de bedste Agerdyrknings-Redskaber, som ere at finde og erholde; deels for at udføre Arbeidet saa fuldkomment, som muligt, deels for at lette dette, og deels endelig for at spare Haandarbeide og Tid. Og saa dette er vistnok tilstræffelig anbefalet af Thær, men — hvor lidet følge vi det!

9) Jordbrugerens nøie Kundskab om, hvad enhver Arbeider, enhver Hest i en bestemt Tid formaaer at udrette uden at anstreges over Evne. Kun herved bliver han i Stand til netop at holde saa mange Folk og Heste, som han behøver til sin Drift, uden at have til Overflod eller frygte for at komme til at mangle.

10) Kundskab om de forskjellige Gjødningsmidler og deres rigtige Anvendelse paa det forskjellige Jordsmøn, tilligemed deres Virkning paa de forskjellige Afgrøder. Desforuden, med Hensyn til Gjødningens Redpløining, nøie Kundskab om, hvorledes den størst mulige Besparelse af dette kostbare Materiale kan finde Sted saaledes, at dog alligevel en storre Nytte opnaaes, idet nemlig Agerdyrkeren forstaaer, ved Hjælp af en ordentlig styret Plov og en Radsaaenings-Maskine, at bringe Gjødningen under Frugtraderne paa en saadan Maade, at den ene og fuldstændig kommer diise til Nytte.

11) Ingen Korndyrker i England tænker paa at behjælpe sig uden Tærskemaskine; fordi Brugen af samme alene sætter ham i Stand til, saa snart efter

Høsten, som han vil, at skaffe sin Sæd til Torvs, uden dog derfor at standse med sit Markarbeide eller leie fremmede Arbeidere, for ved dem at lade sit Korn aftærste paa en mindre god, men dog alligevel mere kostbar, Maade. Udlæget for en Maskine erholdes snart tilbage og duelige Haandværkere findes altid, hvor de blive betalte, og arbeide da stedse billigere.

12) Besparelse af Tid, Arbeidsløn, Heste o. s. v. ved Hjælp af de der brugelige Arbeidsvogne, hvis lette Gang og hele snilde Bygning sætter Jordbrugeren i Stand til, at fuldføre Kjørserne med det Halve Antal Heste og med færre Mennesker. Desforuden koster Anskaffelsen og Vedligeholdelsen af disse tohjulede Karrer, som kunne drages af een Hest, om de end belæses med 20 til 30 Centner, langt fra ikke saa meget, som vore mindre hensigtsmæssige, firehjulede tunge Blokvoerne. Rigtignok ere Weiene i England ogsaa bedre end i Tydskland; men — hos hvem ligger Skylden for vore Landveies flette Bestaffenhed?

13) Passende, tidlig Udsæd, — alt i Forhold til Saaesædens Sort og Egenstaber, samt til Jordbundens eiendommelige Bestaffenhed og Beliggenhed, — i et veldyrket, af Vys, Varme og Luft vel gennemtrængt Jordsmon, hellere for tidlig end for sildig, aldrig i en dyndet eller vaad Ager. Betimelig Udsæd i vel behandlet Jord bringer Landmanden i Veiret; hvorimod sildig Udsæd i en slet behandlet og gennemvædet Ager fører ham til Bettelstaven.

I det Foranstaaende have vi kortelig anført de Hovedpunkter, hvilke Storbritannien skylder sit høit forbedrede Agerbrug; og kun ved at følge disse Punkter, vil man engang komme saa vidt, at man seer Skotlands høie Cultur fremblomstre ogsaa hos os. Bistelig vil der endnu hengaae lang Tid, førend vi her, som i Skotlands bedre Agerdyrknings-Distrikter, kunne reise en heel Dag uden at see en skjæv Fure, en slet pløiet Ager, en af Ukrud opfyldt eller slet behandlet Mark, og uden at støde paa brede, aabne Grøfter og høie uordentlige Hækker. Men — det vil dog nok blive bedre! Naar man blot altid vilde ansee Forfeertheder og Uordener for det, de ere, og aldrig forglemme, at disse uordentlige Diger, flette levende Hegn og aabne Grøfter ere et større Onde for Landmanden, end de almindeligviis ansees for at være; thi de opsluge en uhyre Flade dyrkelig Jord, de ere som et Dplagssted for altslags Ukrud, og det vil ikke feile, at de stedse paany ville opfylde den tilgrændsende, nok saa godt rensede Mark med Rodstue og Ukrudsfrø. Med eet Ord, dersom man ikke tilfulde iagttager alle de angivne Punkter, vil man aldrig være i Stand til, at erholde det fuldstændige Udbytte af Jorden, men derimod komme til at lade sig nøie med, paa det bedste Jordsmon at høste mindre, paa Middelfjord ikke Halvparten og paa simpel Jord ikke en Trediedeel af det, som man kunde have høstet.

Men — indvender man — saadant et Landbrug erstatter ikke Omkostningerne! Dette bestrider jeg alle-

rede af den simple Grund, at Erfaring tilbyder os fuldkommen tilfredsstillende Beviser paa det Modsatte. Man kaste kun et Blik paa Skotland! Dette Land, hvis naturlige Bestaand er til Hinder for Agerbruget, frembringer nu 3 til 5 Gange saameget, som fordem. Det er en Kjendsgjerning, og det er ikke tænkligt, at et heelt Folk, og det et anerkjendt indsigtfuldt og forsigtigt Folk, ikke alene skulde begynde, men ogsaa i en Række Aar uafslædelig følge, et uklogt, ja endog skadebringende System. Dersom dette System ikke medførte den belovede Fordeel, mon England og Irland saa i mange Aar vilde have anvendt store Befoistninger for, ved Hjælp af dygtige skotske Forvaltere og Plovkarle, at indføre det skotske Landbrug i Stedet for deres eget, hvilket paa ingen Maade er slet, kun mindre godt; og lod det sig tænke, at man, med sin indsamlede Erfaring og Oplysning, endnu i dette Dieblif vilde udtale det Haab i England, at det skotske Agerdyrknings-System ikke alene vilde blive almindelig efterlignet, men at England, begunstiget af sit langt mildere Klima, i saa Aar vilde overgaae sin Lærerinde, Skotland? Det er i Sandhed ikke tænkeligt, det er endogsaa umuligt, at Skotlændernes System skulde være urigtigt; thi dersom den fuldkomnere Behandling af deres i mange Henseender utaknemmelige Jordbund ikke havde skjenket dem den belovede Fordeel, saa vilde Begynderne af disse nye Forandringer allerede for længe siden have vendt tilbage til det Gamle eller ogsaa være gaaede til Grun-

de, og ingen Efterlignelse vilde have fundet Sted! Men i Stedet derfor see vi de første modige Begynderere over al Forventning lønede for deres Arbejde og Driftighed, og saaledes kunde det da heller ikke feile, at hele Skotland lidt efter lidt traadte over til dette heldbringende System. Nu staaer altsaa Skotland som et lysende og efterlignelsesværdigt Forbillede for den øvrige Verden og ved sine egne Landstavers fremblomsfrende Tilstand forjetter det et lykkeligt Udfald for Alle dem, som med Fasthed ville følge dets System, og holde ud til Enden med samme Standhaftighed. Udfaldet vil ogsaa her snart gjendrive den ovenanførte Indvending.

Dog — Andre sige: Korn og Kjød har her ikke den Priis og lette Affætning, som der; vi kunne og bør derfor heller ikke anvende de store Omkostninger paa at frembringe disse Fornødenheder. Men disse svarer jeg, at jeg betvivler, at Jordens bedre Behandling, efterat den er fuldkomment indført, i Forhold til Fladeindholdet, der koster mere, eller endog kun saa meget, som her. Og om vi end vilde antage, at dette var Tilfældet, saa overveier dog det derved indvundne større og smukkere Produkt uendelig mange Gange de forhøiede Omkostninger; og just der, hvor Sæden har en ringe Værdi, gælder paa det fuldkomneste det Princip: ved den størst mulige Production at udjævne Forskjellen i Priis.

En unægtelig vansteligere Indvending er den, at man indrømmer Systemets Rigtighed, men tilføier:

vi mangle Arbeidere til at udføre samme! Med den, som taler saaledes, er jeg fuldkommen enig. Det er et Bjerg, foran hvilket vi standse og maae drage Ande, men som vi dog maae overstige, og som vi, — ligesaa godt som Andre, der ogsaa engang stode foran det og nu ere ovre, — kunne og ville overstige, dersom vi kun vilde det paa den rette Maade og fuldkomment forenede. Hvor snart eller hvor seent? det ligger ganske i vor egen Magt; dog haaber jeg, at det snart vil blive Tilfaeldet, og jeg anseer dette Haab for saameget mere velbegrundet, da ogsaa vi befinde os paa Forstningens Bane og stræbe efter noget Bedre, og tillige just nu have forenet os med hinanden i større Antal for at udverle de Ideer, som denne Stræben kan have fremkaldt.

Det være mig tilladt, at berøre en fjerde Indvending, som ofte fremsføres; den er rettet imod Alt, som foranlediger eller medfører Besparelse af Arbeide med Menneskehænder. Hvorledes skulle vi, siges der, bestæftige vore mange Arbeidere, naar vi ikke mere behøve at bruge dem til Tærstning o. s. v.? Herimod vil jeg bemærke, at naar de først engang ville indføre et mere indbringende Landbrug, saa ville de snarere komme til at mangle flittige Hænder ved deres Markarbeider, end de ville komme til at frygte for Overflodighed af disse, og Lediggængere vil den dygtige Huusbonde ikke taale ved sit Landbrug. Skotland giver ogsaa i dette Tilfælde det bedste Svar og den sikreste Beroligelse. Der har nemlig den arbejdende Klæse

intet lidt ved Indførelsen af det nye Landbrugs-Væsen, Redskaber og Maskiner, men den har tvertimod meget mere hævet sig. Dovenskab og Egegyldighed ved eget Vel finder man ikke hos den, ligesaa lidt som Udvandring paa Grund af Nød og Armod. Overhovedet er Agerdyrkning den ene rigtige Kilde til al varig Velstand, og en fornuftig Virksomhed er Moder til ethvert Belværen og heldigt Fremstrid. Den, som vil Diemedet, maa ogsaa ville Midlet; det gode Udfald udebliver ikke!

Men — hvorledes skulle vi begynde paa den hensigtsmæssigste Maade for at gjøre det forbedrede Agerbrugs-System almindelig anvendeligt hos os? Dette er et Spørgsmaal, hvis Besvarelse jeg maa overlade mere Sagkyndige. Men naar jeg desuagtet tillader mig, at meddele min individuelle Anskuelse, saa stæer dette ikke af Anmaselse, men fordi jeg troer, at fri, mangesidig og oplivende Udverling af Ideer og Erfaringer snarest og sikkest vil føre til Maalet, og just derfor anbefaler jeg Enhver, ikke, ligesaa lidt som jeg, at holde sine individuelle Anskuelser tilbage. Jeg anbefaler dette paa det indstændigste, da jeg har den fuldkomneste Overbeviisning om, at dersom et bedre System følges, saa vil den landoekonomiske Interesse vinde uendelig meget i en dobbelt Henseende: først derved, at Landbruget, paa en mere fornuftig og videnskabelig Fod, og i en dygtigere fuldkomnere Praxis, vil skjenke enhver Tænkende en ædlere og mere tilfredsstillende Bestæftigelse; og dernæst derved, at den pecu-



niaire Fordeel af vor Drift vil forheies til det dobbelte. Baade i aandelig og i borgerlig Henseende vil Landmanden indtage et hoiere Standpunkt, som egentlig tilkommer ham i det mennesselige Selskab. Men jeg taler om den almindelige Indførelse af et bedre System. Mange dannede Landmænds høist roesværdige Bestræbelse, at følge dette, fortjener saameget større Anerkjendelse og Tak, da disse Mænd have fundet og i Fremtiden ville finde, hvor besværligt det er, at føre et saadant Værk til Enden, saalænge man staaer ene og rundt omkring sig snarere har Opposition end Medvirkning; saalænge de fleste Landbrug drives paa den forrige, for Arbejderne sædvanlige og derfor beqvemme, Maade; og saalænge Arbejderne selv fuldføre Alt mekanisk, uden nogen Intelligents eller Ambition, og — kort sagt! — staae paa et meget lavt Trin i Dannelse og Dygtighed, saa at det holder haardt, at finde indsigtsfulde, paalidelige og tilvante Arbeidere.

Det forekommer mig derfor, at Dannelsen af dygtige Arbeidere maa være den første og væsentligste Opgave for Jordbrugeren. Rigtignok er dette, efter Sagens nærværende Tilstand, lettere sagt end gjort; dog kan meget, saare meget, skee ved alvorlig Beslutning og utrættet Standhaftighed. De Borne maae forbedres, og, ved en paa Fremtiden beregnet bedre Underviisning, maae de Opyorende dannes til en brugbar Klasse af Arbeidere. Bedre Folk til Agerbruget, bedre Haandværkere, Karle og Piger, giens

nemtrængte af Trofskab og Selvagtelse, af Lyst og Kjærlighed til Sagen; det er Hovedtingen! Uden deres paalidelige Hjælp formaaer den bedste Landmand kun lidet, med deres Hjælp derimod Alt, hvad der kun er muligt. Men hvorledes seer det ud i denne Henseende? Hvilken Skole har Karlen, Pigen, Arbeidsmanden i Ungdommen? Fra det 7de til det 15de Aar tilbringe de deres Tid i Marken, hos Dvæget og med Dvæget, uden egentlig at bestille noget, og derpaa iblandt det ofte saa raa og uduelige Dyende, under en mekanisk, ofte besværlig eller skjodesløs, Tjeneste for det daglige Brød. Staffels Slægt! ogsaa du vil blive forbedret, forædlet og lykfsaliggjort ved et fra Grunden forbedret Landbrug.

Dersom vi ville hjælpe og bringe det videre, saa maae Jordbrugerne lonne deres Karle og Dagleiere i Forhold til det, som disse formaae at udrette; den bedste Plovskarl maa f. Ex. gives mere og holdes bedre end den næstbedste, og denne igjen bedre end den følgende; dette vækker lettest en almindeligere Stræben efter Fuldkommenhed. Men at stille den flittige og tro Arbeider paa lige Trin med den Doyne og Trolose, det gjør den Første modløs, og den Sidste faaer derved ingen Bevæggrund til at forbedre sig, fordi han Intet kan vinde derved; det kan hverken føre ham frem eller tilbage! Doyne Karle have kun Duelighed i to Henseender: i Driften og Dagdriveri, og i at gjøre den flittige modløs og fordærvet, for at de kunne drage ham ned til sig, og gjøre ham til deres Lige.

For deres egen Fordeels Skyld maae derfor Landmændene forene sig om, at berede alle dovne, unyttige Karle en streng Skjebne, som foragtes af den Bedre og som kan drive hine til Forbedring; dog paa den Maade, at der med Mildhed tages Hensyn til den virkelig Forbedrede, saa at denne ogsaa lidt efter lidt drages frem. — Hvorledes? — Det afhænger af Omstændigheder og Forhold. Den, som ikke har den Forpligtelse, i enhver Henseende at sørge for de Arbeidere, som opholde sig paa hans Gods, han har friere Haand og lettere Spil, thi han behøver kun at taale de dygtigste Folk i sit Arbeide. Den derimod, som ifølge Guds-Indretningen skal ernære baade Døde og Gode, han maa omhyggelig dele disse i forskjellige Klasser, saavidt muligt holde disse adskilte, tildele de Slette de groveste og ubehageligste Arbeider o. s. v. En kraftig moralisk Indvirkning maa aldrig undlades og denne bliver hos sandfælige Mennesker gjort mulig og understøttet ved ofte meget ringe Midler, idet man f. Ex. ikke lader de forskjellige Klasser spise ved et fælles Bord, men særskilt, og maaskee ogsaa giver de Bedre en bedre Kost. Under Arbeidet maae de ogsaa, saa meget som muligt, holdes adskilte, ligesom de Dovne bør anbringes enkeltviis og holdes under streng Opsigt. Herved forbedres de ofte fra Ungdommen af forsømte Mennesker allersnarest, fordi det tjæder dem at staae stille uden at kunne passiare; især naar de tillige vide, at deres Arbeide vil blive sammenlignet med Andres, og at Huusbonden selv flittig seer efter, tildeler

Enhver, som forbedrer sig, et Par opmuntrende og rosende Ord, og giver ham Udfigt til, at han ved fortsat og vedholdende Flid baade kan og skal komme i første Klasse. Kun den aldeles Uforbederlige burde, for Exemplets Skyld, ganske udstødes fra de Andre og afgives til et Tvangs-Arbeidshuus for Vediggængere, hvor han paa Godsherrens Beføstning, hvis Staten ikke tager sig af ham, burde forpleies saa tarveligt, som muligt, samt anvendes til offentligt Arbeide for dog at fortjene noget. En saadan Udgift er rigtignok besværlig for Mange, men den yder Godsherran rigelig Rente ved den moralske Indflydelse, som saadanne Exempler udøve paa de andre Folk.

Det System for skadeligt Vand's Afledning ved Anlægget af underjordiske Kanaler, som jeg haaber snart vil blive indført, tilbyder Agerdyrkeren gjennem en lang Række Aar udmærket Veilighed til at holde alle hans Folk i fordeelagtig Virksomhed.

Jeg kommer nu til en anden Gjenstand!

Omendstjondt allerede mange Godsherrer have fra England og Skotland skaffet sig flere Gjenstande, Landbruget vedkommende, og — hvad der ikke kan betvivles — i Fremtiden mere og mere ville gjøre dette, saa kunne dog saadanne enkelte Bestræbelser for sig alene ikke medføre den nødvendige almindelige Nytte af den forønskede Fremstjyndelse af Forbedringerne, og Indførelsen af det derværende System vil derfor endnu længe blive et fromt Duffe, med mindre der tilveiebringes en levende og inderlig Sammenvirken mellem

de Bedste, tilligemed anseelige Pengemidler. Men dersom enhver Landmand vilde betænke, hvilke Fordele der vilde tilflyde ham, naar han kunde bringe det Dinstværdigste i hiint Land til Anvendelse hos sig selv; og dersom det blev ham ret levende bevidst, at han derved vilde fordoble sin Netto=Indtægt, saa vilde han vistnok gjerne forbinde sig med Andre og for Andre, og en kraftig forenet Stræben vilde ei alene ikke udeblive, men den vilde ogsaa have det samme uventet udmærkede Udfald, som i England. Enfelt formaaer Draaben lidet, men forbunden til en Strom driver den Møller. Det sølte vi for længe siden og derfor dannede vi Afsociationer; de for Tiden bestaaende Foreninger kunne imidlertid ikke fuldføre dette Bærk alene; men de kunne dog befordre det paa mange Maader, de kunne virke som Mønstre, opmuntre i videre Kredse, og gaae tilhaande med Raad og Daad.

Men hvorledes vilde det blive, dersom alle ivrige og velhavende Landmænd i enhver mindre Kreds samlede sig til en lille Forening, stode nogle Hundrede Rigsdaler sammen for ved Hjælp af disse at anstaffe, hvad der forekom dem mest ønskværdigt og gavnligt, og, for sikkert at erholde det Bedste, under et saadant Foretagende kunde glæde sig ved Understøttelse fra de større Foreninger, med hvilke de overhovedet maatte staae i levende Samvirken? Ethvert Lands Hovedforening kunde paa denne Maade besørge alle Indkjøbene ved sagkyndige og paalidelige Mænd; men iforveien maatte Tiden til det forestaaende Indkjøb bekjendtgjøre

res, og inden Forløbet af dette Tidspunkt maatte alle Commissioner fra de mindre Foreninger være indløbne til Hovedforeningen. Paa denne Maade vilde mange Reise- og Indtjæbbs-Omkostninger blive sparede og, behørigt fordeelte, kun udgjøre Ubetydeligt for hver enkelt Forening; hvor derimod en mindre Forening ikke kunde komme i Stand, — hvad enten dette nu forarsagedes derved, at man maastee ikke kunde blive enig om Valget af Gjenstande, eller ogsaa af andre Grunde, — der maatte endog den ubetydeligste Commission fra en Enkelt finde ligesaa beredvillig og reel Besørgelse hos den nærmest liggende store Forening, som om Commissionen var udgaaet fra Mange og var betydelig.

Desforuden skulde Stiftelsen af Læreanstalter til at uddanne dygtige Arbeidere for Landbruget være en Hovedopgave for de større Foreninger; til disse Læreanstalter skulde de bedste og nyttigste Redskaber anstafes og et Par dygtige skotske Arbeidere forskrives, som kunde give Landets Børn practisk Anviisning til den rigtige Brug af disse Instrumenter. Det rette Greb og Praxis er her Hovedsagen og den forudgaaende practiske Anviisning er saameget mere nødvendig, fordi den simple Mand lærer mere gjennem Diet, end gjennem Dret, og har en næsten ubetvingelig Uvillie mod det Nye og Usædvanlige; og fordi den Uddannede i Almindelighed ikke troer paa Noget, som han ikke seer eller i sin indskrænkede Forstand kan begribe; vilde man saaledes f. Ex. alene give ham en sædvanlig skotsk Plov, forspændt med 2 Heste, og sige ham, at han her-

med skulde fuldføre sit Dagværk ved en snorret Ompløining af 220 fextensfodede Kvadratroder, paa mere tung end let Jord, til en bestemt angiven Dybde af 10, 11 eller 12 Tommer, saa vilde han ansee det for umuligt og følgerig slet ikke gjøre det; dersom han derimod med egne Dine seer, at dette kan skee med tilsyneladende Letthed og langt bedre end han indbildte sig, saa vil han beslitte sig paa ikke at staae tilbage for den Fremmede. Og ligesaadan er det med ethvert andet Foretagende.

Man skulde eet eller andet Sted, enten ved egen Kraft eller i en tro Forening, indføre et Normal-Landsbrug, ved hvilket man kunde uddanne dygtige Practikere i et forbedret Agerbrug; man maa imidlertid ikke være nogen Projectmager, men i strengeste Forstand have Indkomst og Udbytte for Die, som om man, liig den mindre Godseier, alene skulde leve af Jordbruget; man maa ikke anstille ufornuftige Forsøg, eller med ustadig Usikkerhed forkaste det Ene over det Andet, men derimod holde sig til det Gavnligste og fremfor Alt paasee, at man ikke gjør noget Unyttigt, men altid udfører enhver Gjærning med Aand, Iver, Kjærlighed og Lyst. Thi saa ville ogsaa Sønnen af bedre Familier komme for at lære, og ved Fornem og Ringe vil Sædefornet af det Fortræffeligste i Verden med Forstand blive udstrøet. Theori og Praxis ville understøtte hinanden i inderlig og kraftfuld Sammensmelten og have et forønsket Udsald. Derfor lægge man Haand paa Bærket; thi naar vi fra hiint Land modtage In-

genieurer, Maskinbyggere, Fabrikarbeidere o. s. v. til vor Belærelse, saa indseer jeg i det Hele ikke, hvorfor vi ikke ogsaa skulde betjene os af Folk derfra i den vigtigste af alle Grene blandt de menneskelige Haandteringer.

I saadanne Læreanstalter skulde alene Landets Børn optages, og disse ved deres Tiltrædelse forpligtes til, i det mindste i 3 Aar efter deres Fratrædelse, at forblive i det Distrikt, hvorfra de vare komne, for at de der kunde forplante den erhvervede Præris. Man skulde ikke saameget see paa Indtægten af disse Lærlinger, men snarere strengt holde over, at de vare dygtige Personligheder og havde gode Forfundskaber, samt Lyft og Kjærlighed til Sagen; og tillige burde man stedsse foretrække dem, som vare blevne anbefalede fra de mindre Foreninger. Endnu bedre vilde det være, naar de mindre Foreninger begyndte med, paa det Billigste og Bedste at oprette saadanne Læreanstalter hos sig selv og for sig selv alene. At finde en Plads til en saadan Læreanstalt vil vel, skulde man tænke, ikke falde vanskeligt, idet vistnok enhver Godsbesidder, allerede for den gode Sags Skyld, gjerne vilde afgive det fornødne Stykke Land for at betro det til Anstalten og med det samme faae det dyrket paa en bedre Maade; men fremfor Alt for at give Omegnen Lyft og Veilighed til Fremstridt. Derfor vilde det maa skee endog være tilraadeligt, at lade Stedet for Anstalten verke, for saaledes at kunne bringe Behandlingen i Anvendelse paa den størst mulige Forstjellighed af Jordsmøn.



En fjernere Opgave for Hovedforeningen skulde det være, at udsætte Præmier for fuldkommen eftergjorte Redskaber, men kun uddele dem for fuldkommen gode og rigtigt forarbejdede Redskaber; thi den mindste Afvigelse eller den ringeste Mangel kan gjøre et Stykke mere eller mindre ubrugeligt, eller og blive den ikke altid strax bemærkede Årsag til, at det ikke fuldkommen opfylder sin Bestemmelse; men idet et Redskab bliver ubrugeligt, foranlediger dette vildfarende Domme, og af dem, som ikke kjende Originalen, bliver det gode Redskab forkastet tilligemed det flette. Saaledes saae jeg for 2 Aar siden i Potsdam en, som det kaldtes, Smals Plov, imod hvilken der var syndet paa en saadan Maade, at dens Arbejde, som det var at vente, faldt flet ud, hvorfor den smalske Plov der blev betegnet som lidet anbefalelsesværdig; men den lignede ogsaa en smalsk Plov saa lidt, som et Muul esel sin Moder.

Fælles, eendragtig og kraftig privat Virksomhed for det Bedre er det virksomste Middel til mere og mere at opnaae dette ogsaa uden Bistand fra høiere Steder. Imidlertid maa man dog sikkert haabe, at de respectiver Regjeringer ville række en hjælpende Haand og snart komme Foreningerne imøde fornemmelig derved, at de lade alle Gjenstande, som skulle indføres, passere aldeles frit, uden nogensomhelst Afgift, samt tilstaae Porto-frihed og andre Lettelser, f. E. fri Befordring for Alle, som reise i Foreningens Ørinde og for at fremme dens Diemed; og at de tillige paa en

flittigere og alvorligere Maade bære Omsorg for By- og Vi=Veienes Forbedring, for at ikke den enkelte Duelle i en Land=Commune skal lide under Mængdens Dovenskab og Eigegyldighed, og maaskee blive fiddende fast med Heste, Bogtøi og Dvæg i Dynd eller Sand, fordi hans isolerte Kraft ikke er tilstrækkelig til alene at forbedre Veien og holde den i god Stand. Og hvor vigtigt er det dog ikke, at der spares Tid, Arbejdsdyr og Redskaber! men denne Besparelse kan kun opnaaes ved Veienes Forbedring.

Om det skulde være ønskeligt, at en Regering ydede endnu større og mere indgribende Understøttelse, det vil jeg lade ubesvaret. I Almindelighed, og fornemmelig hvor Landstrøget er velhavende og tæt befolket, der vil man kunne hjælpe sig selv indbyrdes ligesaa godt, som med Jernbaner; hvorimod Hjælpen vilde være uundværlig og fuld af velsignelsesrige Følger for de fattigere og tyndere befolkede Landstrøg. Regeringen kunde ogsaa godt yde denne Hjælp, uden derfor at udsætte Statskassen for den Fare, at tabe derved. Naar f. Ex. en Commune eller en Landsby havde forenet sig om, at laane en Pengesum til Forbedringen af sine Jorder og Dvægdrift, og tillige, som Commune eller Landsby, vilde indestaae for Tilbagebetalingen efter flere Aars Forløb, saa kunde man saameget mindre tvivle om Opfyldelsen af denne Forpligtelse, da Dens Omstændigheder maatte have hævet sig betydelig ved den forbedrede Cultur; her maatte altsaa Statskassen uegennyttig træde til. Maaskee kunde

ogsaa Regjeringen til Enkelte eller til hele Communer lade udgaae offentlige Beviser paa Tilfredshed, og tildele Dymuntringer, Vettelser og ærefuld Anerkjendelse. Paa denne Maade vilde meget blive udrettet med lidet, medens man ellers saa ofte kun udretter lidet med meget. Dog maatte ingen Stat være gnieragtig her, hvor det uden Modsigelse gjælder om det, som fremfør Alt er Grundvolden for dens sikke og almindelige Flor.

Ogsaa den vandrende Forening af tydske Landoeconomer vil først da kunne danne sig en større Virkefreds, naar et friskere Liv i alle Grene af Agerdyrkingen er blevet almindeligere. Foreløbig maatte der raadslaes om der ikke ved denne Forening burde udsættes Præmier for den størst mulige Indførelse og Udbredelse af saadanne Gjenstande, som kunne hæve Landbruget. Senere vil der ikke være Mangel paa Materiale, som fremsendes til Concurrence; og det saameget mindre, naar de udsatte Præmier ei ere altfor oeconomisk fastsatte. For ikke at være nødsaget til at gjøre dette, kunde de næste Aar benyttes til, at danne en saa stor Fond, som muligt; men for at være i Stand hertil, vil en særegen Indretning ved Siden af den bestaaende være nødvendig. Man kunde maafee lettest samle denne Capital, naar Medlemmerne bleve permanente og vilde betale et anseeligt aarligt Bidrag. Denne Plan, som følges af det engelske vandrende landoeconomiske Selskab, forekommer mig fortrinlig at fortjene Esterlignelse.

I det Haab, at nogle korte Notitser om dette Selskab ikke ville være uinteressante, tillader jeg mig, at give disse; de ville i det mindste vise, hvilken levende Interesse Landbrugets Fremme møder i England, og hvorledes de Første og Anseeligste i Riget, foruden at opmuntre ved Penge-Tilskud, ogsaa stræbe efter at gjøre deres Intelligents og Erfaring tilgængelig for Enhver og saa almeennyttig, som muligt. Glædeligt vilde det være, dersom vi her, — jeg mener i hele Tydskland, saa langt den tydske Tunge naaer, forenet med Danmark, Sverrig o. s. v., — i ivrig Stræben og practiske Foretagender ret snart kunde stille os ved Siden af vore Naboer hiinsides Havet. Og hvorfor skulde man tvivle herom? Eller hvor ere tilfredsstillende, stærke Grunde for denne Tvivl? Jeg finder ingen! Thi et mange Gange større Land end England; et Land med Velstand, ja! med Rigdom; et Land, som har gjort saa raste Fremskridt i saa mange andre nyttige Grene; et Land, som ellers anvender uhyre Capitaler for at fremme den selskabelige Omgang: det Land skulde kunne misfjende den vigtigste og fordeedlagtigste af alle Culturens Grene, og ikke søge at udbringe denne til den højeste Indtægt? Det er ikke sandsynligt, — ikke muligt!

Det Kongelige Agerdyrknings-Selskab i England afholdt dengang i Liverpool sin tredie Aarsfest. Dets Medlemmers Antal har i eet Aar næsten fordoblet sig, og udgjør for nærværende Tid henved 5000, det kraftigste Beviis paa stigende Interesse!

Det aarlige Bidrag er  $6\frac{1}{2}$  Daler. Selskabet udgiver hvert Fjerdingaar en Journal, som er rig paa interessante Meddelelser.

Til Afbenyttelse ved Dyrskuet og til Udstilling af Agerdyrkningsredskaber og Maskiner ved denne Fest i Liverpool var der udvalgt en Plads indenfor Stadens Grændser. Den Plads, som udfrævedes, udgjorde 850 Fod i Længden og 520 Fod i Bredden, altsaa et Fladeindhold af mere end fire Gange Hundredetusinde Svadratsfod. Denne Plads var omgivet med et høit, tykt Plankeværk. Ved den ene Ende var der, udenfor denne store Plads, anbragt en Indhegning, 84 Fod lang og 42 Fod bred, paa hvilken man aflæssede de Gjenstande, som skulde stilles til Skue. Skuepladsen selv indeholdt 13 lange, parallel-løbende Telte, hvert i Gjennemsnit 400 Fod langt og 17 Fod bredt; Rummet mellem Teltene dannede Spadseregange. Teltene vare bedækkede med lysguult, oliemalet Lærred, som fuldkomment modstod al Væde, uden at hindre Lyset fra at trænge igjennem, og i det Hele vare de indrettede med roesværdigt Hensyn til alle mulige Diemed; de vare inddeelte i rummelige Stalde for Dyrene, som stode enkelte, par- eller gruppevis; eller og de vare forsynede med Borde til de andre Udstillinger o. s. v. Over Dyrene hang en tydelig Placat, som kunde læses i 30 Fods Fjæstand, og paa denne var anført Dyrets Dvalitet, Alder og Herkomst, Indsenderens Navn, og Størrelsen af den Præmie, som kunde være vunden. Ni saadanne, 400 Fod lange Telte vare fyldte med Arbeidsheste, Tyre,

Køer, mangeslags Faar og mange forstjellige Sviin, alle ordnede i Classer. Et Par Malere vare bestjæftigede med at aftegne de Exemplarer, som kronedes med Præmier; dette udførte de med Igesaa megen Hurtighed, som Noiagtighed, hvilket Enhver let kunde overbevise sig om ved Sammenligning paa Stedet selv. De øvrige Telte indeholdt Agerdyrkningsredskaber, Maskiner, o. s. v., for en Deel forbedrede, allerede bekendte, men for det meste af ny Opfindelse; deriblandt: mange Radsaaenings- og Radsplantnings-Maskiner; omtrent 12 forstjellige transportable Tærskemaskiner, og deriblandt een meget compendieus, som med 2 Heste daglig leverede 100 til 120 Bushel\*), eller 4 til 5 Wispel, reent Korn og kun kostede 250 Daler; ogsaa en anden meget brugbar, tilhørende Hr. Crosskill, som i denne Tid vil opstille et Exemplar heraf i Dobberan; videre: henved 30 forstjellige Kensemaskiner, omtrent 20 Hakkelsesmaskiner, som i een Time leverede omtrent 60 Bushel, eller 2 Wispel, fintstaaren Hakkelse; dernæst: Turnips-Skæremaskiner, hvoriblandt een, forfærdiget som en Karre, der blev belæsset med 10 til 15 Centner Røer og trukket af Heste, hvorved en i samme anbragt Skæremaskine tillige blev sat i Bevægelse og et givet Stykke Land hurtig bedækket med Røestiver, 3 Tommer lange og 1 Tomme tykke, til Fodring for Faar; endelig: et stort Antal Maskiner til at knuse Raps- og Linolie-Rager, Beenstødere o. s. v.

\*) 1 Bushel = 2 Skpr.

Dog nok hermed! thi dersom alle Seeværdigheder skulde beskrives, saa vilde det fylde flere Aft. Saaledes kunde jeg og omtale Plovenes og Plovskarlenes Arbejde paa en meget stor Mark i Nærheden af Liverpool; men ogsaa dette vilde føre mig for langt. Kun endnu nogle Ord om Festen selv!

Til det store Maaltid for 3000 Personer var der opført en teltlignende Bygning med Brædevægge, som med Hensyn til dens behagelig=lette, men dog tilstrækkelig stærke, Construction maatte beundres som et Mønster i sit Slags. Denne Bygning kostede 7300 preuss. Daler og tjente alene til dette ene Middagsmaaltid, eller rigtigere til Samlingsplads for dem, som vilde høre de Taler, der afholdtes; thi da her, — som ved alle andre offentlige Diners i England med Undtagelse af „Lord Mayor's Dinner“ — Spisen og Drikken kun var en Bisag, Toasterne og Talerne derimod Hovedsagen, saa var denne Pavillons indvendige Indretning alene og fortræffelig beregnet paa, at skaffe enhver Tilstedeværende fri Udsigt til Præsident-Bordet. Derfor var det Hele, fra den indvendige Cirkel og udad, oplyst som et Amphitheater, og Bordene vare kun besatte paa den ene Side, saa at man saae udover Hovederne paa de foran siddende Gæster. Bordene vare ikke brede, alene dækkede med koldt Skjotten, men rigeligt, og med en Flaske Wiin for hver 2 Personer.

Her, som ved alle offentlige Diners, herskede den Skik, først at begynde Maaltidet, efterat en kort Bords-

bøn var læst. Allerede efter en god halv Time blev Taffebønnen fremsagt og Maaltidet hævet. Ogsaa her gjældte den første Toast Dronningen; Skaalen blev udbragt i Forbindelse med Sangen „god save the Qveen,“ som Enhver staaende istemte; dernæst Toaster for Enkedronningen, for Prinds Albert og de øvrige Medlemmer af det Kgl. Huus. Derpaa var hele Opmærksomheden henvendt til Præsident-Bordet, ved hvilket der ogsaa var Plads for de fleste af de Herrer, som, ifølge det uddeelte Program, enten vilde udbringe Toaster, eller svare paa disse. De kraftfulde Taler, som medtog 3½ Time, kunne ikke alle gjenta- ges; men jeg vil dog ikke undlade at oversætte to Ta- ler, nemlig Lord Stanleys og Vice-Præsidentens, som begge udbragte Skaaler: den Første for den engelske, og den Sidste for den skotske Forening; thi disse Ta- ler indeholde saare meget Belærende angaaende disse Selskabers Virken. Den første Talers Talent er hæ- vet over al Noes: ligesom alle de Øvrige brugte han ingen Concept, men holdt sit Foredrag frit og med en saa mandig, kraftig Stemme, at vistnok end ikke eet Ord gif tabt for Noget af de 3000 Tilstedeværende; i Sandhed! ingen let Opgave i et saa stort og halv aabent Locale.

Gid denne Tale her maa vinde en Deel af det Bifald, som der med Enthousiasme blev tildeelt den af flere Tusinde!

---



Lord Stanley reiste sig og blev hilset med lydelig Jubel. Hans Herlighed begyndte:

„Hr. Præsident og Gentlemen! Jeg har af Præsidenten modtaget ikke en Tilladelse, men derimod en Befaling til at foreslaae Dem en Toast, og uagtet den venlige Modtagelse, som De tildeelte mig, tør jeg i al Oprigtighed vove at forsikre Dem, at intet ringere end hiin Autoritet og hiin Befaling kunde formaae mig til, at trænge mig frem til Deeltagelse i en Forsamling og i en Sag, som den nærværende; idet jeg dybt og smerteligt føler, at det vilde være i høieste Grad anmassende af mig, dersom jeg vilde indbilde mig, at jeg kunde bidrage det mindste til at oplyse en Forsamling, som jeg tiltraadte ene og alene med det levende Ønske, at tilkjendegive den Interesse, som jeg nærer for de store Niemed, der ligge dette Selskab paa Hjerte, og fordi jeg haabede, ikke ved min Tiltrædelse at tilføre dette practisk Belærelse, men meget mere at modtage denne. (Hør! hør!). Men Gentlemen! det er mig umuligt, at see hen over denne glimrende Forsamling, som her omgiver mig, uden at ønske Dem, og Fædrelandet selv, til Lykke med de sandsynlige, ja tilforladelige, velsignelsesrige Folger, som ville fremgaae af dette usfatteerlige Selskabs Dyrettelse. Jeg føler mig derfor overbeviist om, at naar jeg foreslaaer Dem, at drikke paa det Kgl. engelske Agerdyrkningselskabs Fremblomstren og Velsignelse, saa vil De, i Deres Iver og Enthousiasme for denne Toast, om end ikke glemme, saa dog bære over med

det Mangelfulde hos ham, som udbringer den. Gentslemen! lad mig allerførst, i den brittiske Følelsses og sunde Nationalitets Navn, ønske Dem til Lykke med det practiske Beviis paa Wiisdommen af den Forholdsregel, som efter min Formening er den fundamentale og væsentlige Rettefnor for denne Forenings Fremgangsmaade, nemlig den Forholdsregel, at man herfra forviser alt, som kan staae i Forbindelse med politiske Spørgsmaale og politisk Riv (hoit Bifald!). I det Dieblif, da Landet søger at samle Kræfter efter hiin Væring, som er uadskillelig fra en Parlaments-Oplosning, maa man i ikke ringere Grad ønske til Lykke ved at see Mænd af enhver Tænkemaade, af ethvert politisk Parti, her samles i Overeensstemmelse og Eendrægtighed for ved nærværende Veilighed og paa dette Sted, at deliberere over Rigets store National-Interesser: Hjerteopløstende maa det være, at man just her, i den næststørste Hovedstad for dette Rige, — det største Rige i Universet — (Hurra!), træffer en Forsamling, som overgaaer enhver anden i Medlemmernes Antal, Respectabilitet, Stand og Charakter, og i hvilken denne Stads høieste Magistratsperson (Hurra!) til Værelse for Sagen tager Deel for at understøtte den engelske Agerdyrknings Interesser (hoi Jubel!). Gentslemen! ligeoverfor en saadan Forsamling vilde det være intetsigende, dersom jeg vilde dvæle ved den aabnbare National-Vigtighed, som forbinder sig med Agerdyrknings-Interessen, og ved den aabnbare Vigtighed hos hiin ædle og ærefulde Videnskab, eller Pros-

fession, — man kalde den, som man vil! — hvilken det alvorlige, og til samme Tid uimodsigelig nødvendige, Kald paahviler, at frembringe de første Fornødenheder, Kjød og Brød, for en Befolkning, hvis Antal er voret indtil Overflod, og som i dette rige Handels- og Fabrik-Land hver Dag formerer sig med henved Tusinde (Hør, hør!). Men vel maa jeg frimodig tilstaae Dem, mine Herrer! at jeg, ifølge min Anstuselse og Overbeviisning, langtfra at blive modløs, meget mere betragter det som et høit opmuntrende Symptom og Tidens Tegn, at vor Agerdyrkning, i det mindste i dens Theorie, hvorledes enddens Praxis er bestaaende — og i denne Henseende maae Theorie og Praxis være paa det inderligste forbundne — med Hensyn til de sandsynlige Resultater af dette store Die med endnu, som man vel kan sige, befinder sig i sin Barndom (Hør, hør!). I nærværende Periode see vi med Smilen og undskyldende Medlidenhed tilbage paa en endnu ikke for længe siden henrunden Tids svage Anstrengelser i Agerdyrkingen, og vel maae vi med nogen Undskyldning, men dog ogsaa med nogen Forundring, betragte de begrænsede Udsigter, som nu blive os til Deel i Sammenligning med hvad der, som jeg sikkert troer, om et halvt Aarhundrede vil tilbyde sig. (Hør, hør!). Og — Gentlemen! — lad os tildele dem Roes og Ære, hvem den tilkommer. Jeg troer, at vi i høi Grad ere vore nordiske Naboer Tak skyldige for de Fremstridt, som i nogle Aar ere gjorte i Agerdyrknings-Videnskaben (Hurra!). I Kam-

pen mod en ugunstig Jordbund, som ikke yder synderlig mere end en aftvungen Frugtbarhed, og mod et Klima, som lover endnu mindre og er endnu mere ustadigt end vort, — ja, Gentlemen! maaskee just paa Grund af disse Hindringer, — har det været Skotlands Forsigtighed, Varsomhed, Standhaftighed og Duelighed, som har ledet dets Beboere til lykkelig og seierlig at bekæmpe og overvinde naturlige Hindringer, og givet os, deres sydlige Brødre, et Exempel paa hvad der kan bevirkes ved at bortrydde alle Slags Besværligheder (Hør!); Gentlemen! jeg yder Skotlands Agerdyrkere den Roes, som, efter hvad jeg troer, er bleven dem til Deel; men ligeledes lader jeg Englands Agerdyrkere, som det sommer sig, tilskyde den Roes, at de ikke viste nogen uædel Stinskyge eller fiendtlig Rivaliseren, og aldeles ingen Utilboielighed til ivrig at efterfølge det dem givne gode Exempel (Hør!). Fra det Dieblif, da Skotland viste os Veien, stammede vi os i denne syblige Deel af Riget ikke over, at see os om efter skotske Forpagtere og skotske Arbeidsfolk, og at staffe os Kundskab om det skotske System; og da denne Kundskab lystte for Englands Agerdyrkere, lovede de ikke med at følge den der, hvor practiff Erfaring, i Forbindelse med Theorie, tilfagde dem, at de kunde gjøre dette med Sikkerhed, saa at de ikke alene fremmede egen Fordeel, men og Landets Interesse (Hurra!). Gentlemen! det første Skridt, det store Skridt, det Skridt, uden hvilket enhver Forbedring bliver haabløs, det gjordes dengang, da Agerdyrkerne, saavel Gods-

etere, som Forpagtere, begyndte at indsee Manglerne ved deres forrige System; da de begyndte at troe, at der kunde gives et System, som var bedre, fordeelagtigere for dem selv og nyttigere for Landet, end det, som de hidtil havde fulgt (hør, hør!); og da de begyndte at forsøge paa, i høihjertet Vædekamp at kappes med dem, hvilke de hidtil havde betragtet som deres Væremestre (Hurra!) Det var det første Skridt; det var det store Skridt til praktisk Forbedring (Hør!). Hiint Skridt fandt hjertelig Deeltagelse hos alle Klasser af brittiske Agerdyrkere; fandt den i forskjellige Dele af Landet med forskjelligt Held, men dog i ingen Deel af samme uden stort og velfortjent Held, efter de Anstrengelser, som gjordes af de forskjellige Distrikters locale Agerdyrknings-Selskaber; thi alle disse udrettede, i deres indskrænkede Kreds og efter en mindre Maalestok, det — eller dog en stor Deel af det, — som det kongelige Landhuusholdnings-Selskab i England nu vil bevirke i en større, mere udvidet og forholdsmæssig nyttigere, Sphære (Hurra!). Gentlemen! naar jeg siger: mere udvidet og forholdsmæssig nyttigere, saa vil jeg derved betegne den udbredte Deeltagelse, som er Grundvolden for al Forbedring og den bedste Opmuntring til nyttig Anstrengelse (hør!); og ligesom enhver enkelt Jordbruger, i hvis Nærhed der ikke findes noget Agerdyrknings-Selskab, er meget tilbøielig til, — hvis han overhovedet tillægger sin Stand og sit Land noget Værd, — at søle sig tilfreds ved sine egne Forbedringer og Frembringelser, saaledes ind-

strænke ogsaa de locale Agerdyrkningsseksler, som kun kunne omfatte en liden Kreds, forholdsmæssig deres Deeltagelse, og fremkalde derved en overdreven Grad af Selvbehagelighed hos dem, som i deres mere bevægede Birkfreds ere deres Naboer overlegne. Men naar Deeltagelsen rundt omkring udbreder sig ved den almindelige Bøddekamp i hele Landet, og naar man desforuden mindes den overordentlige Lethed, med hvilken for nærværende Tid selv de sværeste Gjenstande ved Hjælp af de Transportmidler, som man har til sin Raadighed, i en næsten utrolig kort Tid kunne blive befordrede fra en Kant af Landet og til de fjerneste Egne, saa besidder det Kgl. Landhuusholdningsseksler i England Magt til paa eet Sted at forene Exemplarer af Frembringelser i den Grad, at det, som jeg nok tør paastaae, vilde falde ethvert andet Land vanskeligt, at efterligne det deri, og at ethvert Agerdyrkningsseksler i sit Distrikt vilde have ondt ved, ligesom hiint Seksler, at godtgjøre hvor meget der endnu er tilbage at udrette, hvis de ville opnaae den Grad af Fuldkommenhed, til hvilken deres Naboer i andre Egne af Landet allerede ere fremtrængte (Hør, hør!). Ja, det er umuligt, at selv det mest uovede Die har kunnet betragte denne Dags Udstilling uden at gribes af den Overbeviisning, at den i Mangfoldighed langt overgaaer alt, hvad der ved tidligere Leiligheder er blevet taget i Diesyn af Mange blandt dem, som jeg nu har den Ære at tiltale. Dog — m. H.! er jeg langt fra at ville sige, at dette er Hovedsiemdet eller Hovedfor-

maalet; tværtimod! jeg siger, at den Udstilling af Redskaber og forbedrede Tillægsdyr, som fandt Sted paa Shew-Yard, var kun et meget underordnet Die- med, kun en høist secundair Hensigt med det engelske Agerdyrknings-Selskab; men en stor Hensigt kan, som jeg haaber, opnaaes ved denne Udstilling. Jeg kjen- der min Uduelighed til at meddele et Raad eller af- give en Mening over denne Gjenstand (Raad: Nei, nei!), men jeg veed, at der i dette Rabestab, — og jeg tvivler ikke om, at det samme ogsaa er Tilfældet i andre Egne af Landet, — blandt Forpagterne her- sker den store og sorgelige Bildfarelse, at de ved Til- læget af deres Heste, Køer og Faar vælge saadanne Dyr, hvis Tjeneste kan erholdes for en Ubetydelighed, istedetfor at de dertil skulde udsee sig et Dyr af de ædlest Egenstaber og med største Fortrin (Hør, hør!); jeg kunde maaskee, uden at gaae forvidt, sige, at det er det største Feilgreb, som man kan gjøre (Hør, hør!); det er en levende Anvendelse af Ordsproget: at spare paa Skillingen og lade Daleren gaae! (Hør, hør!) Det vil sige, fra Begyndelsen at ville spare de faa Skilling, som Forskjellen kan udgjøre, derefter at bære hele Omkostningen ved Opdrættet, med Hensyn til hvilket hine faa Skillings Forskjel er saa godt som Intet, og endelig til Slutningen, efter at have havt alle hine Omkostninger, i det ene Tilfælde at erholde et værdiløst, i det andet Tilfælde derimod et værdi- fuldt Product: (Hør, hør!). Gentlemen! jeg sagde, at jeg med Hensyn til det Rgl. Landhuusholdnings-

selskabs Hiemed betragtede Udstillingen af Agerdyrknings-Producter som en meget underordnet Gjenstand; jeg sagde, at jeg med Hensyn til deres mulige Fortrinlighed, betragtede dem, som om de endnu befandt sig i deres Barndom; og jeg er fast overbevist om, at den, som i denne Time skulde give en rigtig Bedømmelse over de Forbedringer af vore Producter, hvilke, som jeg troer, ville blive iagttagne mellem i Dag og eet Aarhundrede, han vilde ikke blive betragtet som en forstandig Regnemester, men som en drømmende Enthousiast, som en Mand, der speculerede paa Umuligheder (Hør, hør!). Nuvel, Gentlemen! Agerdyrknings Praxis kunde for ikke mange Aar siden neppe tillægges Navn af Videnskab, den blev anseet som et mageligt Arbeide for det daglige Brød, til hvilket man griber, og som man driver efter Fædres og Forsædres Slendrian paa den plumpeste Maade, og med den fletteste Deconomie med Hensyn til Arbeide og Omkostninger, og af hvilket man ikke udbringer mere, end der er udbragt i Aar og Aarhundreder, med hvilket altsaa Sønner og Sønesønner maae lade sig nøie, fordi Fædre og Forsædre have ladet sig nøie dermed (Hør! Latter!) Gentlemen! jeg haaber, at der er kommet en bedre Tid; en Tid, i hvilken den Beskaffenhed ved Jordbunden og de Midler til Agerdyrkning, med hvilke vore Fædre og Forsædre lode sig nøie, ikke mere kunne tilfredsstille os (Hør, hør!); og — om de endog kunne tilfredsstille os, — at de dog ikke ville være i Stand til at være tilstrækkelige for



vore Børn og Børnebørn (Bisalb!). Jeg holder det for et af de vigtigste af de Punkter, som ere knyttede til denne Forsamling, at just i den Periode, da Forstnings-Aanden og Tragten efter Forbedringer slog dybe Rodder i vor agerdyrkende Befolknings Gemytter, at just i hiint meget gunstige Tidspunkt min ædle Ven, Grev Spencer (høit Hurra!), som jeg nu seer mig nær, et Navn om hvilket De, som jeg mærker, med mig nærer den Mening, at det aldrig kan nævnes uden Hviagtelse og hjertelig Anerkiendelse (gjentagen Jubel!) i et Selskab af Englændere, som vide at satte fund, praktisk Forstand, inderlig og almindelig Belsvillie, tilligemed ubestikkelig og streng Redelighed (Hurra!); — det var, sagde jeg, i hiint Tidspunkt, at min ædle Ven fattede den Plan, at stifte det engelske Agerdyrknings-Selskab og just derved udbrede Betsignelsen af gjensidig Underviisning og fælles Rapselyst i en langt større Kreds, end det før havde været forsøgt her i Landet (Hurra!). Gentlemen! er det ikke, selv i vore sædvanligste Landbo-Foretagender, vel paa den ene Side en beklagelig Omstændighed, men paa den anden Side ogsaa en Omstændighed, hvoraf vi kunne nære det bedste Haab for Fremtiden, at uagtet meget blev gjort (og jeg negter ikke, at overmaade meget blev foretaget i de sidst forløbne 20 Aar, medens dog meget blev ugjort og derfor endnu staaer tilbage), der desuagtet endnu gives, i de med Agerbruget forbundne Videnskabers Gebet, saa Meget, som ikke alene skal gøres bekiendt, men endog først udfor-

ffes og udgrundes? (Hurra!) Lader os nævne det aller-simpleste Foretagende; det, som er Grundvolden for enhver Forbedring i Agerbruget; det, uden hvilket et hvert Udlæg er saa godt som bortkastet, hvorfor det vilde være bedre, dersom det slet ikke havde fundet Sted; lader os i Almindelighed undersøge Englands Tilstand, og overalt vil der være Nok tilbage at udrette. Jeg veed, at jeg taler derom med en Følelse af Beklagelse og Skamfuldhed, naar jeg seer hen til mit eget Grevskab og adskillige Næboegne; jeg vover at sige, at standsede Vandløb, mangelfuldt anlagte — om end dog anlagte — Aflednings-Kanaler (i Forbindelse med en af Naturen fast og vandholdig Jordbund) oversvømmer det Hele med en Overflødighed af Fugtighed og formindsker Jordens Frugtbarehed i et neppe troligt Omfang. Dette udbreder sig over store Landstrækninger og bidrager, efter min faste Overbeviisning, til at forandre, om end ikke selve Atmosfæren, saa dog Klimaets egentlige Charakter; og imedens dette forringer Jordbundens Frugtbarehed, bliver det tillige til Hinder for Landets Producter og for Qvaliteten af de Markfrugter, som komme til Modenhed. Gentlemen! vi ere ikke samlede her for at sige hinanden Artigheder, men for at tale Sandhed; og finde vi ikke i disse anerkjendte Mangler, i denne sande Rod til det System, efter hvilket der handles her i Omegnen, Grund til at beklage den Forsømmelighed, som fordum herskede, og til samme Tid Grund til at have Tillid til de Resultater, som

ville fremgaae af et mere oplyst System? (Hør!). Man vilde ansee den for en stor Belgjører for dette Land, som formerede det Quantum Hvede, der produceres af Englands Agre, om det end kun var med een eneste Bushel Hvede; dog er jeg overbeviist om, at jeg udtrykker mig med Maadehold, naar jeg siger, at det gives Hundreder og Tusinder af Agre, som ved en forbedret Dyrkning og ved Dymærksomhed paa Bandedledning (drainage) ere i Stand til paa hver Morgen Land at frembringe 5, 10 ja 15 Bushel mere end de nu frembringe (Hør, hør!), Gentlemen! idet jeg afhandler denne Gjenstand, føler jeg, at jeg staaer Fare for at trætte denne talrige Forsamling (Naab: Nei, nei!), som er meget mere skiftet til at belære mig herover, end jeg kan være i Stand til at tale til den derover; og dog! — er det ikke af Bigtighed, at vi erfare hvad der kan bevirkes uden noget overordentligt Middel, alene ved den sædvanlige Anvendelse af saadanne Kundskaber, som vi Alle have Magt til at tilægne os, dersom vi ikke allerede ere i Besiddelse af dem? (Hurra!). Jeg veed ret vel, at Fremgangsmaaden ved Afledningskanalerne er meget kostbar og udkræver et Capital-Udlæg, som vilde forekomme Enhver vidunderlig og næsten affrækkende, dersom jeg vilde anslaae Total-Summen alene for eet eneste Grevskab i Landet; og dog er det forsaavidt noget Virkeligt, da ingen Godseier kunde vente saadanne bekoftelige Foretagender af sin Forpagter, uden at han selv understøttede denne med sin Bistand og Medhjælp

(Hurra!) og — lad mig tilføie det! — med den største Deel af det oprindelige Pengebeløb (Hurra!) Og saa lever jeg i den alvorlige Overbeviisning, at ingen Bank, ingen Handelspeculation, intet Hypothek i hele Landet kan være saa sikkert, saa tilforladeligt og saa indbringende, som det Hypothek er, til hvilket man anvender en Capital, om den endog var laant, naar man lægger den under sin Agerjords Grund og Overflade (Hurra!). Nu, Gentlemen! Gjenstanden om Gjødning vil sandsynligviis ligge Aflednings-Canalerne nærmest i Bigtighed. Med Hensyn til dette Punkt staaer der for Alle endnu meget tilbage at lære. Hvor meget føier ikke Theorien efterhaanden til vort Forraad af Kundskaber, hvormeget maa ikke Praxis endnu føie til Sammensætnings-Midlerne og til den fordeelsagtige Anvendelse af alle hine Substantser, som udtræves til Jordbundens Befrugtelse! (Hurra!) Dog — m. H.! — saa simpelt end dette kan synes, gives der dog mange Tvivl og mangeslags Problemer, som endnu skulle løses, og ved hvilke Forskningen i de mest ophøiede Grene af Videnskaben betinges, — som udtræve de allerfineste og mest philosophiske Speculationer til det praktiske Agerbrugs Bistand for at godtgjøre, paa hvilken Maade og i hvilke Forhold (idet man tager Hensyn til Jordbundens kemiske Egigheder og til de særegne Tidspunkter ved saadanne Forhold) disse skulle anvendes, hvorledes der skal omgaaes oeconomicke med dem og hvorledes Udbyttet af dem kan blive forstorret. Gid dog Menneffene derfor vilde

lære at kjende den tilsyneladende ubetydelige, men dog i Sandhed livsfremmende (vital) Gjenstand om Gjødningsarternes Anvendelse paa dette Lands Marker (Hurra!) Og naar vi, m. H.! endnu ere i Tvivl om det Overfladiske; naar Videnskaben endnu den Dag i Dag opdager nye Gjødningsarter, som skulle anvendes paa forskjellig Jordbund, og ved hvis forskjellige Anvendelse man maa tage Hensyn til forskjellige Omstændigheder og forskjellige Forholdsregler; naar — ifkun for omtrent 2 Maanedes siden — en ganske ny, forhen aldrig nævnt eller kjendt, Gjødningsart er bleven os tilført til de engelske Agerdyrkeres Nytte, naar en Gjødning, der kommer for Dagen som Søfugles Udtømmelser paa det stille Havs-Øer, blev bragt til os med Nytte og til høist sandsynlig Binding, for at gjøre Englands Aagre mere frugtbare, — hvilken Mark aabner sig ikke derved for videre Studium, videre Forsken! (Høi Jubel). Naar der alene paa Overfladen foreligger os saa meget at lære, hvem kan saa sige, hvad nye Forskninger kunne opdage i de hidtil uprovede Forhold mellem dette Lands forskjellige Jordlag og disses Virkning paa det over dem udbredte øvre Jordsmøn! (Høi Jubel!). Her viser sig en ganske ny, en næsten endnu aldrig betraadt, aldrig undersøgt Mark, som tilbyder rige Løfter i sine practiske Resultater, forsaavidt som den bliver practisk udvidet ved dette Lands lærdeste og dueligste Mands theoretiske Forskninger (Hurra!). Jeg forbigaaer andre Gjenstande — saadanne almindelige, med Hensyn til hvilke der ustridig

er gjort meget, men dog endnu meget staaer tilbage at gjøre — (Hør, hør!), som f. Ex. det tilborlige Udvalg af Sædekorn, Udforsningen af hine hemmelighedsfulde Naturlove, ifølge hvilke der vel ikke bevirkes en regelmæssigere Gang i Høsten, men efter hvilke det synes sandsynligt, at der, forinden en vis Kredt af Aar, nødvendig maa foreslaaes en Forandring i den sædvanlige Gang. Jeg forbigaaer disse Punkter, forbigaaer det tilborlige Udvalg af Sædekorn, forbigaaer Anvendelsen af de bedste Gjødningsarter paa den mest passende Jordbund; men jeg opfordrer Dem endnu en Gang til at henvende Deres Opmærksomhed først paa de uhyre Fremstridt, som ere gjorte, og dernæst paa de uhyre Fremstridt, som endnu skulle gjøres, med Hensyn til Anvendelsen af mekanisk Kraft til at forringe Arbeidet, formindste Omkostningerne og lette Dyrringen af Jordbunden (Hurra!). Jeg anseer det for et af de mest opmuntrende Tegn i vor Tidsalder, at Mænd, begavede med det største Genie og Talent for Mekanik, med stort og velfortjent Held anvende deres Tid til at forbedre hine Algerdyrkningsredskaber, hvilke i fordums Dage bleve ansete for slet ikke at kunne modtage nogen — eller i det mindste kun en ganske ubetydelig — Forbedring, medens de derimod nu, just formedelst deres forbedrede Bestaffenhed, og derved at de hjælpe til at spare Arbeide og Omkostninger, efter min Formening vel ere i Stand til i en overordentlig Grad at forhøie dette store Lands frembringende Kraft (Hurra!). Gentlemen! jeg taler ikke

om hine Sygdomme, som kunne hemsøge Hornqvæg- eller Faare-Hjordene, eller ogsaa Landets Plantefrembringelser, — og kan man dog ikke endnu lære meget af saadanne Sygdommes Historie. Jeg kan ikke andet end kalde dem Plager, ved hvilke Landmandens Haab kan blive tilintetgjort, eller dog i det mindste forringet; thi det er Kornbrand, Fluer og en Hær af Sygdomme, ved hvilke Agerdyrkerens Forventninger, uagtet Anvendelsen af al mulig Flid og Omhu, bliver forstyrret og tilintetgjort. Jeg har summarist berørt nogle Hovedpunkter; men maae vi dog ikke erkjende, hvilken ulige større Mark der ligger for os! Agerdyrkingen skulde ikke være nogen Videnskab?! I Sandhed! der gives neppe nogen Videnskab, som ikke maa være Tærne og Ledfagerinde til Agerbrugets Fremme (Hurra!). Zoologi, Botanik, Geologi, Mechanik og Chemi ere i væsentlig og høist vigtig Grad forbundne med Agerdyrkingen; men — det største practiske Problem, som vort Land har at løse, er dog dette: at give Landmanden den hurtigste Erstatning, og at levere ham den største Deel Producter med den forholdsmaessig ringeste Omkostning. De ville maaskee spørge: paa hvilken Maade maa det Kongelige Agerdyrkningssekskab i England understøtte os i dette Tilfælde? Jeg svarer: paa næsten enhver Maade! Det modtager fra alle Egne Dplysninger fra practiske og Undersøgelser fra videnskabeligt dannede og theoretiske Mænd; og ligesom, paa den ene Side, Ingen er saa bevandret paa Videnskabens Bane, at han skulde ansee sig ned-

værdiget ved at hellige sine Talenter og Indsigter til en for Landets almindelige Interesse vigtig Gjenstand, saaledes er, paa den anden Side, Ingen saa ydmyg, eller saa ubetydelig, eller af saa lav Stand, at han ikke skulde kunne vise Landet en værdifuld Belgierning ved, paa en fuldstændig og udsørlig Maade, at meddele det Kgl. Agerdyrkningselskab i England enhver Omstændighed ved et eller andet vigtigt Resultat, som han kunde have indsamlet ved sin practiske Erfaring i sin særegne Næringsvei (Hør, hør!). Gentlemen! Det er ikke at vente, at lærde Mænds Skrifter med Gøt komme i almindeligt Omløb og strax befinde sig i alle Guds-Forpagteres Hænder; men lykkeligviis ere disse Forpagtere vakkre, indsigtsfulde Mænd; lykkeligviis gives der i dette Land en Klasse Mennesker, om hvilke jeg maa tale med Udtryk af den høieste Værbødighed; en Klasse af Personer i dette Land, hvilke udmærke sig som Mænd af Redelighed, Opdragelse og Dannelse, som ere i Stand til at fatte de Lærdes videnskabelige Fremstillinger, og som ikke alene have Midler til practisk at prøve og undersøge Resultaterne af hine Theorier, men tillige have Tilbøielighed til at anvende disse Midler (Hør, hør!). Saalænge De, m. H.! tælle Mænd, af hvilke min ædle Ven, som jeg nylig har nævnet, er Een (Hurra!); saalænge vi have Mænd i Landet, som min ædle Ven, Hertugen af Richmond (høit Hurra!), hvis Fraværelse fra vor Forsamling, saavelsom Aarsagen til denne Fraværelse, tilforladelig hos alle Englands Agerdyrkere og hos



alle Dmthsolende og Belsindede i Samfundet maa fremkalde en inderlig Følelse af den hjerteligste Beklagelse og oprigtigste Deeltagelse (Hør, hør!); saalænge De, m. H.! tælle Mænd, som dette Selskabs Præsident, min hoiagtede Ven (hør!); saalænge De tælle Mænd, som den høitagtbare Herre, som jeg seer ligeover for mig, dette Selskabs nys udvalgte Præsident\*) (Hurra!); saalænge kunne De leve i den Overbeviisning, at de Lærdes Speculationer i Faget ville have upar-tistte og duelige Dommere, og til samme Tid Personer, som practistt ville prøve de lærde Forskninger's Fortjeneste, og som Forpagterne, hver i sit Naboskab, ubestringet ville sætte deres Tillid til, hvorfor de — dersom er jeg overbeviist! — inden kort Tid villig ville følge dem, medens det derimod ikke er at vente, at disse Forpagtere skulde vove at tabe en Capital ved at anstille hidtil uprovede Forsøg. Gentlemen! jeg har talt længere end jeg skulde og mangelfuldere end jeg vilde, for at give Dem et almindeligt Overblik over de mange Belsignelser, som høist sandsynligt ville tilvendes dette Lands Agerdyrking ved Hjælp af det Kongelige Agerdyrknings-selskab i England (Hør!). Idet jeg ønsker dette Selskab den bedste Fremblomstren, maa jeg vel tillige aflægge Dem min Lyfskning til sammes udmærkede og, — som jeg vel bør tilfoie, —

---

\*) nemlig Henry Handley, Esq., som d. 22de Juli 1841 blev udvalgt til Præsident for Royal Agricultural Society of England.

uforlignelige Fremblomstren indtil det nærværende Die-  
blif. I det forløbne Aar, det andet efter Selskabets  
Stiftelse, talte dette omtrent 2500 Medlemmer; i in-  
deværende Aar har dette Tal fordoblet sig, thi Sel-  
skabet tæller for nærværende Tid, uden Hensyn til  
Stand eller Parti, eller forøvrigt noget andet Hensyn  
end det alvorlige Forlangende at fremme dette Lands  
Agerdyrkning, — ikke mindre end 5000 Subscriber  
(Hurra!). Gentlemen! paa Dem beroer det, om dette  
Selskab ogsaa i Fremtiden skal være i Stand til at  
udvide sin gavnlige Kreds, om det skal være i Stand  
til i Fremtiden forholdsmæssig at formere sine Midler  
og udbrede sin Betsignelse videre; imidlertid frygter  
jeg ikke for den mig omgivende Forsamling, i det  
mindste ikke for Omegnen af Liverpool og for Grev-  
skabet Lancaster (Hør!). Jeg nærer det glade Haab,  
at de Mænd, der kom til denne Forsamling, som Bes-  
øgende, ikke ville lade sig nøie med, alene at hilses  
her paa Grund af deres Nærværelse; men at de ville  
give et væsentligere Beviis paa deres Bisald derved,  
at de slutte sig til Subscriberernes Tal, og saaledes  
i et kommende Aar kunne finde mere ophøiet og le-  
vende Fornøielse ved at istemme den Toast, som jeg  
skal foreslaae Dem, nemlig: „Held over det Kongelige  
Agerdyrkningselskab i England!“ (Tordnende, nifold  
Hurra! under hvilket den ædle Lord atter indtog sit  
Sæde.)

Nu reiste Grev Spencer sig og blev ligeledes hil-  
set paa en høist entusiastisk Maade. Han sagde, at

dersom han nu, eller nogenfinde i sit Liv, havde rivaliseret med sin ædle Ven med Hensyn til Beltalenhed og Foredrag, saa vilde han i dette Dieblif, efter en Tale, som den, der nylig førtes, have reist sig med den største Mistillid og med den mest ængstelige Frygt. Saadan en Anmasselse kunde imidlertid aldrig falde ham (Lord Spencer) ind. Han fremstillede sig alene for de ærede Tilhørere for at foreslaae dem det, som han i Forveien vidste vilde finde deres almindelige Bifald, idet han holdt sig overtydet om, at Alle vilde istemme den Toast, som det var overdraget ham at udbringe, med ligesaa megen Beltilfredshed og inderlig Hjertelighed, som om han udbragte den med den mest rigtbegavede Beltalenheds Kraft (Bifaldsklap!). Den Toast, som det var overdraget ham at udbringe, lød: „Held over Fædrelandets Agerdyrkning, Manufaktur og Handel!“ (Hurra!). De, til hvem han talte, og deres Tænkemaade om deres Landsmænd og om Samfundets almindelige Velgaaende, var ham saa velbekjendt, at han troede, at naar han blot opfordrede dem til at drikke paa Held over den Haandtering og Forretnings-Øreen, for hvilken Selstabet udelukkende interesserede sig, saa kunde han hos dem forudsætte saamegen Deeltagelse i deres Landsmænds almindelige Vel, at han slet ikke ansaae det for nødvendigt, at tilføie nogenflags Dplysning eller i det Hele gjøre Noget for at formaae dem til, at istemme hiin Toast (Bifald!) Imidlertid, dersom han i denne Henseende havde næret nogen Tvivl, — hvilket dog

ei havde været Tilfældet —, saa vilde han sige, at han tiltalte de ærede Tilstedeværende og opfordrede dem til, for deres egen individuelle Interesses Skyld, at istemme hiin Toast (Hør, hør!). Det var nemlig til Fordeel for Landets Agerdyrkning, naar Landet selv var velhavende, naar det følte sig lykkeligt i enhver Green og i sit hele Omfang. Han troede derfor, at ingen Skaal, som udbragtes, kunde være indberligere og fastere knyttet til dette Selskabs Niemed, end den, som opfordrede til saavel at drifte paa Manufacturers og Handels, som og paa Landets Agerdyrknings Vel (Stormende Applaus!); thi hvorledes kunde de haabe at realisere dette Selskabs Niemed, som gif ud paa at udbrede videnskabelig og forbedret Agerdyrkning over hele Landet, dersom der ikke fandtes Capitaler og Rigdomme, som kunde anvendes til saadanne Forbedringer i Landoeconomien? Altsaa, alt hvad der styrkede Landets Rigdom, alt hvad det forstørrede Consumenternes Formue, forhøiede ogsaa Virksomheden i de Forretninger, for hvis Skyld de her vare forsamlede (Bifald!). Derfor vilde han ikke videre lægge Besslag paa deres Opmærksomhed for en vidtløstlig Fremstilling af denne Kjendsgjerning; men han vilde alene bede om Tilladelse til at sige nogle Ord om Selskabets nærværende Tilstand og om den Udstilling, som havde fundet Sted ved den nærværende Samling. Hans ædle Ben havde erindret om, at denne Forenings Hoved- og Livs-Niemed paa ingen Maade indskrænke sig til Udstillinger af Creature

eller alene til Forbedringer i Fædriften, men at eet af de fortrinligste Niemed for de landoekonomiske Forbedringer sigtede til Opdrættets Forædling, saavelsom at man kunde blive i Stand til tidlig og med de mindste Omkostninger at bringe Udbyttet af Fædriften til Torvs. Omendfjondt nu disse Udstillinger ikke vare Selskabets Hoved- og Livs-Niemed, saa vare de dog tilforladelig af stor Vigtighed med Hensyn til Selskabets hoiere Hensigter. I og for sig vare de det, idet de viste, hvad Omhyggelighed og Opmærksomhed formaede med Hensyn til Huusdyrenes Forædling, og i fjernere Henseende vare de vigtige, som et Middel til at forene saadanne hæderfulde Mænd, som de vare, hvem han nu havde den Ære at tiltale. Med Hensyn til den nærværende Udstilling maatte han endnu bemærke, at den, efter hans Mening, var den bedste af alle dem, som hidtil havde fundet Sted. Han vidste, at der var Nogle, som betvivlede dette; dog var han overbevist om, at om der end gaves saadanne Tvivlere, saa maatte disse dog bekjende, at denne Udstilling ikke stod tilbage for nogen af de tidligere (Hør, hør!). Efter hans Mening var der ogsaa foregaaet den prisværdigste Forbedring med denne Udstilling. I nogle Afdelinger af samme havde han iagttaget Dyr, som overgif alt hvad man før havde seet af det Slags; og han maatte derfor udbede sig Tilladelse til tydeligere at gjøre opmærksom herpaa. Han talte nu som practisk Landmand, talte af sin egen practiske Erfaring, og medens han villig over-

Iod Selskabets almindelige Interesfe til fin ædle Vens  
 kraftige og gebigne Tale, faa folte han fig mere i fin  
 egen Sphære, i fit egentlige Element, naar han prac-  
 tiff udtalte fig over det, fom var kommet for ved Dyr-  
 fuet. Han vilde, iblandt andre, nævne eet Dyr, og  
 han var overbeviift om, at de ærede Tilftedeværende  
 maatte have betragtet dette med famme Beundring,  
 fom han. Han hentydede nemlig her paa en cetaarig  
 Tyr af Hereford-Arten, fom var ført til Udftillingen  
 ved Hr. Walker; og han meente, at de unge Dvæg-  
 Opdrætttere gjorde vel i ret at tage denne i Diefyn,  
 thi hos den vilde de finde enhver god Egenffab, fom  
 kunde forlanges hos et faadant Dyr. Med Hensyn  
 til Tillæg maatte han gjøre dem opmærffomme paa  
 en af Hr. Booth opdrættet og til Dyrffuet fremffillet  
 Ko. Hvad Faarene angif, faa vare mange Exempla-  
 rer fra Syd-Downs og Leicefter af overordentlig For-  
 tjenefte; eet af Faarene i den ottende Claffe (ffillet  
 af Hr. Logan) var det meff udmærkede Dyr i fit  
 Slags, fom han nogensinde havde feet; nogle, ja  
 mange, af Faarene fra Syd-Downs vare fortræffelige,  
 dog vilde han fornemmelig fun hentyde paa de ufor-  
 ligenlige Moderfaar, fom vare leverede til Dyrffuet  
 af Hr. Webbe. Naar man betragtede diſſe Dyr, faa  
 vilde man fee, til hvilken Fuldkommenhed man kunde  
 bringe det i Faare-Opdræt; de, fom ønffede at ffaffe  
 fig Underretning om, hvilke Dyr der kunde opdrættes,  
 behøvede fun at betragte hine Moderfaar, og hos  
 diſſe vilde de faae at fee, hvad de havde at ffæbe

efter for at naae Maalet, baade med Hensyn til Skabning og Egenffaber. Efterat han nu havde sagt saameget om Kreatur-Dydræt, maatte han og omtale en anden Deel af Udstillingen, nemlig de forskjellige Redffaber, uagtet hans egen practiske Kundskab ei var tilstræffelig til at meddele nogen practiff Belærelse i dette Punkt. Med Hensyn til disse Redffaber havde de ærede Tilstedeværende dog selv seet, til hvilken mechaniff Fuldkommenhed man havde bragt Ploven, som deres Forfædre dog i enhver Henseende havde holdt for uforbederlig. Uden at tvivle, vedblev den ædle Lord, saae han med det største Velbehag ud over en Forsamling, som den nærværende. Glædeligt maatte det være ham, at de ærede Tilstedeværende, idet de kom til Rigets næststørste Handelsstad, kunde godtgjøre det alvorlige Ønske hos alle Englands Forpagtere, at forbedre Jordens Dyrfning; kunde godtgjøre, hvorledes Forpagterne vare ankomne fra alle Egne af det forenede Kongerige, for at tilkjendegive deres Deeltagelse i Landbrugets Forbedringer, for at træffe sammen med dem, der havde samme Næringsvei, som de, og for at give Lærdom og modtage Lærdom, da det uden Tvivl var een af de Agerdyrkendes største Fortjenester, at den Ene aldrig for den Anden skjulte de Opdagelser, som han kunde have gjort (Hør, hør!). Naar Englands Landmænd opdage eet eller andet, som kunde være af Bigtighed for Jordens Dyrfning, saa vare de stedse beredvillige til at meddele deres Naboer dette, for at disse kunde følge deres Exempel;

og hvis man skulde kunne iagttage en Feil hos dem, saa kunde det kun være den, at de undertiden følte sig krænkede, naar man ikke efterlignede dem saa hurtigt, som de kunde have ønsket og ventet. Det var derfor af stor Bigtighed, at Forpagterne traf sammen ved en Forsamling, som denne, en Forsamling, der viste sig saa talrig, at han neppe kunde ønske igjen at see den saaledes (Applaus!). Imidlertid vilde han haabe, at den Aar for Aar vilde vise sig saa talrig, som nu, og dertil fri for enhver Tænkemaade, som kunde opvække nogensomhelst Menings-Kløft, altid eensdrægtig stemt for det store Diemed, som var Landbrugets Forbedring gjennem det hele forenede Kongerige. Under stormende Bisald endte Hans Herlighed med den i Forslag bragte Toast: „Held over Fædrelandets Agerdyrkning, Manufacturer og Handel“! i hvilken Alle istemmede med den lydeligste Jubel.

Vice-Præsidenten sagde, at naar han udbragte en Toast for „Høilands-Selskabet i Skotland,“ saa kjendte han tilfulde de ringe Evner, med hvilke han gjorde det; idet han tilfulde erindrede, hvorledes hiint Selskabs Foretagelsesaaend, Duellighed og Industri havde virket til det Maal, at betvinge Naturen i dens raaeste Fremtræden, forsaavidt Skotland havde gjort de lykkeligste Forsøg med at modarbejde dets Jordbunds Ufrugtbarhed og dets Klimas Raahed. Just det skotske Høilands-Selskabs store Held havde uden Tvivl indgivet hans ædle Ven, Lord Spencer, den Tanke, at foreslaae Englands Agerdyrkere Indretningen af



en lignende Forening, hvorfor man skyldte Høilands-Selskabet den oprigtigste Tak for det ved samme givne fortræffelige Exempel. De ærede Tilstedeværende, vedblev Taleren, maatte see op til det skotske Høilands-Selskab, som til en Moder, og han haabede, at hiint Selskab, hverken nu eller nogensinde, skulde faae Anledning til at skamme sig over sit Afkom (Bisald og hoi Tatter!). Derpaa drak Vice-Præsidenten paa det skotske Høilands-Selskabs Velgaaende, i hvilken Toast man istemmede med almindelig Jubel.

---

Jeg\*) har forsømt at anføre, at Besøget ved Dyrstuet og Udstillingen, til en Indgangspriis af  $1\frac{1}{2}$  Rdl. den første Dag,  $\frac{2}{3}$  Rdl. den anden Dag, og  $\frac{1}{3}$  Rdl. den tredje Dag, indbragte 16,000 Rdl. preuss. Courant.

---

\*) Forfatteren.

---